

TDK-dolgozat

2024

NEUMANN JÁNOS EGYETEM
MNB INTÉZET: FENNTARTHATÓ PÉNZÜGYEK KÖZPONT
NEMZETKÖZI GAZDASÁG ÉS GAZDÁLKODÁS MESTERSZAK

AZ EURÓPAI KÖZPONTI BANKBA VETETT BIZALOM
ALAKULÁSA A COVID-VÁLSÁG HATÁSÁRA
THE EVOLUTION OF TRUST IN THE EUROPEAN CENTRAL
BANK DUE TO THE IMPACT OF THE COVID CRISIS

Korsós Zoltán

Konzulens: Baranyai Eszter

Kézirat lezárásának dátuma: 2024. 04. 14.

TARTALOMJEGYZÉK

ABSZTRAKT	V
1. BEVEZETÉS	1
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	5
3. ADATOK.....	7
3.1. AZ EUROBAROMÉTER FELMÉRÉSEKBŐL SZÁRMAZÓ ADATOK.....	7
3.2. AZ OXFORD COVID-19 GOVERNMENT RESPONSE TRACKER ADATBÁZISÁBÓL FELHASZNÁLT ADATOK 14	
3.3. MAKROGAZDASÁGI ADATOK:	15
4. AZ EMPIRIKUS MODELL	16
5. EREDMÉNYEK	18
6. KÖVETKEZTETÉSEK.....	23
MELLÉKLETEK.....	28
1. MELLÉKLET: HELYZETJELENTÉS A VÉGEKRŐL.....	II

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

1. táblázat: Leíró statisztikák az eurózóna országaira nézve	8
2. táblázat: A változók leíró statisztikája az eurózóna országaira és a teljes időszakra nézve.....	9
3. táblázat: Összefoglaló statisztika az EKB-ba Vetett bizalomról az eurózóna országaira nézve	12
4. táblázat: Az Európai Központi Bankba vetett bizalom determinánsai (az eurózóna országainak figyelembevételével a teljes időszakunkra).....	19
5. táblázat: Az Európai Központi Bankba vetett bizalom determinánsai (az eurózóna országainak figyelembevételével a teljes időszakunkra).....	21
1. ábra: Az eurózóna országainak EKB iránti bizalom alakulása a teljes időszakra nézve.....	13

ABSZTRAKT

A dolgozat az Európai Központi Bank (EKB) iránti bizalom változását vizsgálja a Covid-19 világjárvány hatására az eurózóna országaiban. A fő kutatási kérdésünk, hogy a járvány milyen hatást gyakorolt az EKB iránti bizalomra, és az egyéb – demográfiai, gazdasági és politikai irányultság – tényezők hogyan befolyásolták a jegybankba vetett bizalmat ebben az időszakban. A kutatásunk egy probit modellt alkalmaz az Eurobarométer felmérések és az Oxford COVID-19 Government Response Tracker adatbázisainak adatait felhasználva. A Covid-19 világjárvány általánosan negatívan érintette az EKB iránti bizalmat az eurózónában, de ez az általános intézményi bizalom csökkenéséből adódik, nem EKB-specifikus. A szigorúbb kormányzati intézkedések pozitív hatással voltak az EKB-ba vetett bizalomra. A szélsőséges politikai orientáció (bal és jobb egyaránt) csökkent a jegybankba vetett bizalmat. Az eredmények felhívják a figyelmet az egyes intézményekkel szembeni bizalmi folyamatok együttmozgására, és annak fontosságára, hogy mélyebben megértsük a szélsőséges csoportok bizalmi folyamatait.

1. BEVEZETÉS

A közintézményekbe vetett bizalom és a központi bankokba vetett bizalom elemzése két különálló, de nagyon fontos terület a politikatudományban és a gazdaságtudományban egyaránt. A közintézményekbe vetett bizalomról szóló kutatások hosszú múltra tekintenek vissza, míg a központi bankokba vetett bizalom elemzése csak az utóbbi években kapott nagyobb figyelmet a tudományos szakirodalomban. Ehrmann és szerzőtársai által publikált tanulmány kiemelkedő fontossággal bírt ezen a területen, amit tekinthetünk a központi bankok iránti bizalom elemzések egyik korai alapjának. Az elmúlt évtizedekben a szakirodalom kihangsúlyozta, hogy a bizalomnak kritikus szerepe van a gazdasági teljesítmény szempontjából. Bár a személyközi bizalomra irányuló kutatások dominálnak a gazdaságtudományban, mégis egyre nagyobb figyelmet kapnak azok a tanulmányok, amelyek a központi bankokba vetett bizalom fontosságát hangsúlyozzák a gazdasági folyamatokban. Különösen fontos ebben az összefüggésben a központi bankok és az inflációs várakozások kapcsolatának vizsgálata, mivel a bizalom közvetlenül befolyásolhatja a lakosság inflációs várakozásait, amely kritikus szerepet játszik a monetáris politika hatékonyságában (Mellina és Schmidt, 2018)

A központi bankok, mint például az Európai Központi Bank (EKB) iránti bizalom kulcsfontosságú az intézmények hosszú távú sikeressége és stabilitása szempontjából. Ez a bizalom a megbízó (polgárok) és az ügynök (EKB) közötti kapcsolatban alakul ki, ahol a megbízó bízik abban, hogy az ügynök az ő érdekében cselekszik, jelen esetben az árstabilitás biztosításával (Knack, 2001). A politikai döntéshozatali intézményekbe, így a központi bankokba vetett bizalom nem csak a közvetlen teljesítményüktől függ, hanem számos más tényezőtől is, beleértve a kulturális és társadalmi-gazdasági hátteret. Ennek köszönhetően számos elmélet vizsgálja az intézmények iránti bizalom kialakulását (Mishler és Rose, 2001). A kulturális elméletek szerint a bizalom a korai szocializációs folyamatokból ered, melyet a családi és társadalmi környezetünk alakít. Az úgynevezett interperszonális bizalom, ami elsősorban az emberek közötti bizalomra vonatkozik, befolyásolja azt is, mennyire bízunk az intézményekben. Az intézményi elméletek az intézmények működésének hatékonyságára koncentrálnak és arra, hogy ez milyen befolyással van a polgárok életére: amennyiben egy intézmény hatékonyan teljesít, nagyobb valószínűséggel nyeri el az emberek bizalmát. A mikroelméleti szemlélet az egyének közötti eltérésekre koncentrálnak, kiemelve például a személyes élményeket és a

szociális-gazdasági háttérrel, míg a makroelméletek a társadalmi csoportok közös vonásait vizsgálják.

A jegybank iránti bizalom nem csupán racionális érveken alapul, hanem lehet automatikus reakció is, ami nem tudatos tanulási folyamatokból származik (Van der Cruysen et al., 2010). A jegybank iránti bizalom összetevői közé tartozik a közjó iránti elkötelezettség, amelyet a jegybank törvényi keretei, az elemzők szakértelme és a jegybank eszköztára is támogat. Ezek a tényezők elengedhetetlenül fontosak a hatékony döntéshozatal és az abból fakadó bizalom szempontjából. Ha ezek közül bármelyik sérül, az alááshatja a jegybank iránti bizalmat. Ezért, amikor a központi bankok, mint az EKB iránti bizalmat vizsgáljuk, fontos figyelembe venni a különböző elméletek által kínált perspektívákat, és elismerni, hogy a bizalom több tényezőből tevődik össze, amely magában foglalja az interperszonális kapcsolatoktól kezdve az intézményi teljesítményig terjedő spektrumot. (Brouwer és de Haan, 2022)

A bizalom fogalmának megértése kritikus fontosságú, amikor olyan jelentős esemény hatását vizsgáljuk, mint a Covid-válság és az Európai Központi Bank kapcsolata. A közintézményekbe vetett bizalom nem csupán az intézményi integritás és hatékonyság záloga, hanem a gazdasági fejlődés és stabilitás egyik kulcsfontosságú mozgatórugója is (Brouwer és de Haan, 2022). A bizalom hiánya vagy csökkenése az intézményekbe meggátolhatja vagy korlátozhatja annak képességét, hogy az adott szervezet hatékonyan teljesítse a feladatait, ami pénzügyi instabilitáshoz vagy a közpolitikai célok elérésének kudarcához is vezethet. Ezzel szemben, amikor az emberek bíznak az intézményekben, akkor kevesebb időt és energiát kell arra fordítaniuk, hogy védekezzenek az intézmények esetleges rossz működésével szemben és ennek köszönhetően több erőforrást tudnak allokálni a termelőtevékenységekre. Ebben a kontextusban a közintézmények iránti bizalom elősegíti a gazdasági hatékonyságot és növeli a társadalmi jólétet (Ehrmann et al., 2013).

A központi bankok szerepe a gazdaságban egyedülálló, mivel a döntéseik és kommunikációjuk közvetlenül befolyásolják a piaci várakozásokat és a gazdasági stabilitást. De a központi bank iránti bizalom elősegíti, hogy a piaci szereplők higgyenek az intézmény gazdasági előrejelzéseiben és politikai irányelveiben, így stabilizálva a piaci várakozásokat – például az emberek inflációs várakozásai a központi bankok által kijelentett inflációs cél közelében mozogjanak – és a gazdasági stabilitás elérését (Van der Cruysen et al., 2010).

Különösen fontos ez egy válság esetén, amikor a központi bankoknak gyors és határozott lépéseket kell tenniük. Az ilyen időszakokban a központi bankok által hozott döntések abban az esetben lesznek a leghatékonyabbak, ha az emberek és a piaci szereplők bizalmat szavaznak nekik, hiszen az embereknek bízniuk kell a képességükben és abban, hogy a közjó érdekében cselekednek. Hogyan hihetnének az emberek a bejelentéseknek és nyilatkozatoknak, ha nem bíznak magában az intézményben? A bizalom hiánya azonban nem csak akadályozza a központi bankok munkáját, de ki is teszi őket a politikai befolyásolás veszélyének (Ehrmann és Fratzscher, 2011). Ilyen esetekben a központi bankok kevésbé lesznek képesek független döntéseket hozni, amely alááshatja gazdaságpolitika hatékonyságát és a hosszú távú gazdasági stabilitást. Ezért a központi bankokba vetett bizalom nem csak az adott intézmény sikerének, hanem az egész gazdaság stabilitásának az alappillére. Tehát az EKB esetében különösen fontos a bizalom, mivel a döntései közvetlen hatással vannak az eurozóna gazdasági stabilitására és az árstabilitás fenntartására. Az EKB-ba vetett bizalom megértése és változásának nyomon követése lehetővé teszi a döntéshozók számára, hogy jobban megértsék és kezeljék azokat a kihívásokat, amelyekkel a válság idején szembesülnek és amelyek kiemelkedő fontosságúak a bizalom mértékének alakításában. Összegezve: a nagyobb bizalom jobban működő intézményekhez vezet (Ehrmann et al., 2013).

A 2008-2009-es globális válság és az azt követő euróövezeti adósságproblémák nem csupán gazdasági, hanem jelentős kommunikációs és bizalmi kihívások elé állították az Európai Központi Bankot és más nemzeti központi bankokat is. (Farvaque et al., 2017). Ezek a gazdasági problémák erősítették azokat a hangokat, amelyek bíralták a monetáris hatóságok által alkalmazott modelleket, előrejelzéseket, politikákat és kommunikációs stratégiák hatékonyságát (Waller, 1991). Farvaque és szerzőtársai (2017) szerint a monetáris politika hitelességének csökkenése, amelyet ezek a válságok előidéztek, nem csak a közvélemény, hanem a politikusok körében is növelte az elégedetlenséget, amelynek hangot is adtak. A lakosság EKB-ba vetett bizalmának növelése, valamint egy átlátható és világos kommunikációs stratégia kialakítása kulcsfontosságú a monetáris politika hitelességének és az intézményi legitimitásának megerősítéséhez. A rendszeres és világos kommunikáció, amely magába foglalja az Európai Központi Bank céljainak, korlátainak, eszközeinek és hatásainak részletes magyarázatát, nem csak az európai intézmények közötti párbeszédet intenzitását növelheti, hanem a lakosság támogatását is. Különösen fontos ez olyan időszakokban, amikor a központi bankok politikájának népszerűsége csökkenhet.

A 2008-2009-es válságot követően a világgazdaság egy újabb jelentős kihívással kellett, hogy szembenézzon a Covid-19 pandémia formájában. A Covid19-világjárvány csak úgy, mint az előző válságok váratlanul érték a világot és jelentős hatással volt a globális gazdaságra, ami újabb próbatétel elé állította az Európai Központi Bankot. A válság során az EKB számos rendkívüli intézkedést hozott, hogy stabilizálja a pénzügyi rendszert, támogassa a likviditást és ösztönözze a gazdasági növekedést, miközben az inflációs célokat is szem előtt tartja. Ezek az intézkedések újra a középpontba helyezték a központi bankokba vetett bizalom kérdéskörét, mivel a Covid-válság széleskörű bizonytalanságot váltott ki és a lakosság, valamint a piaci szereplők reakciói is függhettek attól, hogy mennyire bíznak az EKB és más központi bankok által kidolgozott politikákban és kommunikációjában. Tehát a sikeres válságkezelés érdekében a központi bankok átláthatósága, reakcióképessége és az intézkedések hatékonysága fontos tényezőkké váltak a bizalom megtartása és erősítése szempontjából.

A tanulmány célja tehát az EKB-ba vetett lakossági bizalom vizsgálata a Covid-válság kontextusában, az euróövezet országaiban. Bár születtek tanulmányok a jegybankba vetett bizalomról, válság kontextusában is, legjobb tudásunk szerint ezek közül egyik sem vizsgálta a Covid-19 hatását. A vizsgálat során kiemelkedő figyelmet fog kapni, hogy feltárjuk azokat a tényezőket és körülményeket, amelyek a legnagyobb mértékben befolyásolták az EKB iránti bizalom mértékét az euróövezet különböző részein. Kiemelten fogunk foglalkozni az egyes országok gazdasági helyzetének, a munkanélküliség alakulásának, inflációs rátának és a bevezetett korlátozások szigorúságának a bizalomra gyakorolt hatásaival. Továbbá az elemzés során egyénspecifikus tényezők is figyelembevételre kerülnek majd, mint például az oktatási háttér, nem, kor és politikai irányultság. A tanulmány tehát közelebb visz a bizalmi folyamatok mélyebb megértéséhez, ami különösen hasznosnak bizonyulhat az eurozóna döntéshozó intézményeinek az esetleges jövőbeli válságok során. Az eredmények segíthetnek az intézményi hitelesség megőrzésében és a lakosság bizalmának megszilárdításában.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

Az elmúlt évek során egyre nagyobb figyelem irányult a központi bankokba vetett bizalomra, számos kutatás fókuszál az Európai Központi Bankra (EKB), valamint más jegybankokra, mint az angol Bank of England, a Deutsche Bundesbank, a Reserve Bank of New Zealand, vagy az Bank of Israel (például Bursian és Fürth, 2015; Brouwer és de Haan, 2022; Mellina és Schmidt, 2018; Farrell és szerzőtársai, 2020; Hayo és Neumeier, 2021). A kutatások sokszínűsége azt mutatja, hogy a jegybankok iránti bizalom nem csak akadémiai, hanem gyakorlati szempontból is kulcsfontosságú téma. Mishler és Rose (2001) szerint a politikai bizalom nem csak az intézményi teljesítményből fakad, hanem kulturális és történelmi tényezőkön is alapszik. A korábbi tanulmányok azonban hajlamosak voltak jobban koncentrálni a központi bankba vetett bizalmat érintő klasszikus makrogazdasági mutatókra, mint például az infláció, munkanélküliség, a reál GDP növekedése és a fiskális politikák, vagy csak a bizalmat befolyásoló általános társadalmi és demográfiai (egyéni szintű) tényezőkre. A kutatásunk támaszkodik a korábbi kutatásokra is, ugyanakkor kiemelendő a következő:

- a kutatások többsége egyetlen időpontban vizsgálódik, míg a jelen tanulmány több éves időhorizontot ölel fel
- a kutatások gyakran egyetlen országban vizsgálódnak, míg a jelen tanulmány az eurozóna egészét nézi, országspecifikus makrogazdasági mutatókat is felhasználva.
- Továbbá az elemzés vizsgálata kibővül egy új szabályozási szigorúsági indexszel, amely megmutatja, hogy mennyire voltak szigorúak az adott országokban a szabályozások a Covid-válság ideje alatt.

Kaltenthaler és Anderson (2001) az európai monetáris politika népszerűségét elemzi 1994 és 1997 közötti időszakban, amikor a közös valuta még nem létezett. Hudson (2006) cikke betekintést nyújt az EKB iránti bizalom alakulásáról, amely megállapította, hogy a hagyományos társadalmi-demográfiai változók jelentős hatással vannak a bizalomra, de az adatok csak 2001-re terjedtek ki. Banducci és szerzőtársai (2009) az euró iránti bizalom dinamikáját tanulmányozták, különös tekintettel arra, hogy az európai polgárok hogyan látták az új valuta bevezetésének inflációs következményeit. Kaltenthaler és szerzőtársai (2010) az EKB-val szembeni közvélemény bizalmatlanságát vizsgálta, és arra jutottak, hogy az EKB iránti bizalmatlanság akkor erősebb, amikor az emberek úgy érzik, hogy a

bank túl nagy mértékű autonómiával rendelkezik ahhoz, hogy figyelembe vegye az átlagemberek véleményét és szükségleteit. Ezekről a kutatásokról eltérően, mi több felmérési hullámot és makrogazdasági mutatókat is felhasználunk az elemzésünk során, mint magyarázóváltozókat.

Továbbá születtek olyan cikkek, amelyek az EKB-ba vetett bizalom meghatározó makrogazdasági tényezőit vizsgálta országos szinten. Fischer és Hahn (2008) arra a következtetésre jutottak, hogy a magas inflációs szint csökkenést eredményez az EKB iránti bizalomban. Ezt követően Wälti (2012), valamint Gros és Roth (2014) ezeket az eredményeket vizsgálta, különös nagy hangsúlyt fektetve a 2008-as gazdasági világválság EKB támogatottságra gyakorolt hatását. Ezek a cikkek megállapították, hogy a bankválságok és a költségvetési problémák negatívan hatottak az EKB iránti bizalomra. Ezek a tanulmányok azonban nem vették figyelembe az EKB támogatottságának társadalmi-demográfiai tényezőit és az elemzésüket kizárólag makroökonómiai változókra, mint a munkanélküliség, infláció vagy az egy főre jutó GDP-re szűkítették (Farvaque et al., 2017).

Ehrmann és szerzőtársai (2013) voltak azok, akik elsőként egyesítették a mikroszintű adatokat és a makrogazdasági indikátorokat egy elemzésben, hasonlóan ahhoz, amit mi is végezni fogunk, de Ehrmann és szerzőtársai (2013) a 2008 és 2010 közötti periódust vizsgálták. Empirikus eredményeik azt mutatták, hogy az összes európai intézménybe vetett bizalom általánosan csökkent ahogy a makrogazdasági feltételek romlottak, illetve az EKB-ba vetett bizalomcsökkenés a bankszektor problémáinak súlyosságát is tükrözte, mivel az EKB-t is felelősnek ítélték meg a pénzügyi rendszer problémái miatt (Walti, 2012; Gros és Roth, 2010).

A szakirodalom egy másik ága vizsgálja egy kapcsolódó, de eltérő témát: a fizetőeszközbe vetett bizalmat. Banducci és szerzőtársai (2009) például az euró iránti bizalom dinamikáját tanulmányozták, különös tekintettel arra, hogy az európai polgárok hogyan látták az új valuta bevezetésének inflációs következményeit.

3. ADATOK

3.1. AZ EUROBAROMÉTER FELMÉRÉSEKBŐL SZÁRMAZÓ ADATOK

Az Eurobarométer felmérés egy átfogó, nemzeti és egyéni szinten végzett kutatás, melyet 1973 óta végeznek az Európai Bizottság felkérésére. A sztenderd Eurobarométer felméréseket évente két alkalommal, tavasszal és ősszel végzik. Egy tipikus felmérés során minden tagállamban körülbelül 1000 személyt kérdeznek meg személyesen (Németország esetében ez a szám körülbelül 2000, Luxemburgban pedig 600), összesítve tehát több mint 27 000 személyt kérdeznek meg az Európai Unió egész területéről, amely lehetővé teszi a bizalmi magatartás vizsgálatát különböző gazdasági és pénzügyi körülmények között. Fontos azonban megjegyezni, hogy ezek a felmérések nem panel jellegűek, tehát a résztvevők minden egyes alkalommal változnak, ami megakadályozza az egyéni állandó hatások vizsgálatát. Mindazonáltal, a minta mérete jelentős, és minden egyes felmérés alkalmával új alanyokat vonnak be, ezzel növelve a minta reprezentativitását. Az Eurobarométer felmérés eredményei nyilvánosak, és a Gesis weboldalon is megtekinthetők.

Ebben a tanulmányban különösen az Európai Bizottság Eurobarométer felméréseinek egyéni szintű adatait használjuk fel az EKB-ba vetett bizalom meghatározó tényezőinek elemzésére, mind a normál, mind a válságos időszakokban. A válságos időszakok vizsgálata különösen fontos az euróövezet szempontjából, mivel segít tisztázni, hogy az euróövezet országai mennyire működnek együtt gazdasági szempontból, és mennyire sikerült a gazdasági teljesítményüket harmonizálni egymással. (Ehrmann et al., 2013)

Az Európai Központi Bank (EKB) iránti bizalmat az Eurobarométer felmérései segítségével elemeztük, amelyek közül a 90.3 (2018 november) és a 92.3 (2019 november) számok közötti adatgyűjtések a Covid előtti időszakot vizsgálták, míg a 93.1 (2020 augusztus) és a 95.3 (2021 június) közötti felmérések a Covid utáni periódust vizsgálták. A választott felmérések azért kerültek kiválasztásra, mert tartalmazzák azokat a kérdéseket, amelyek relevánsak voltak számunkra, beleértve az EKB iránti bizalmi szinteket is. A Covid-19-járvány előtti és utáni időszakok kijelölésében meghatározó szempont volt, hogy a 2019-es tavaszi felmérés elmaradt a Covid-19 járvány európai terjedése miatt, továbbá, hogy az elemzésbe bevont felmérések mindegyike magában foglalta azt a 20 országot, amelyek az eurozóna tagjai.

A válaszadókat többek között a főbb európai intézmények, köztük az EKB fontosságáról és az ezekbe, különösen az EKB-ba vetett bizalmukról kérdezik (pl. az

Eurobarométer 92.3 QA12.3. kérdése), ami itt közvetlenül érdekel bennünket, a következők szerint szerepelt a felmérésben:

„QA12. Kérem, ossza meg velünk, mennyire bízik a következő európai intézményekben, illetve mennyire nem bízik bennük.

QA12.3 Az Európai Központi Bank”

A válaszokat háromféleképpen rögzítették: 1 az "Inkább megbízik", 2 az "Inkább nem bízik" és 3 a "Nem tudom". A kutatásunkban az EKB iránti bizalmat bináris változóként kezeljük, amiből kizárjuk azokat a válaszokat, amelyek a "Nem tudom" kategóriába tartoznak, mivel ezek a válaszadók nem fejezték ki egyértelműen a véleményüket. Az így kapott bináris változó lesz a függő változónk. Ennek ellenére a "Nem tudom" válaszok kizárása problémát jelenthet, mivel előfordulhat, hogy az emberek intenzívebben foglalkoznak a gazdasági kérdésekkel, amikor a gazdasági helyzet romlani kezd.

A teljes időszakra vonatkozóan 57,873 egyéni megfigyelésünk van az euróövezetből, amelyek átlagosan enyhe férfi többséget, házasságban élő és foglalkoztatott egyéneket mutatnak többségben, az átlagéletkor pedig körülbelül 52 év. A szigorúsági index átlagos értéke Covid-válság idején 44,12 volt jelentős eltéréssel ($SD=5,391$), ami arra utal, hogy a járvány ideje alatt jelentős eltérések voltak megfigyelhetők a szabályozások szigorúságának alakulásában az eurozóna országai között.

1. táblázat: Leíró statisztikák az eurózána országaira nézve

Teljes időszak				COVID előtt			COVID után		
Változók	Darabszám	Átlag	SD	Darabszám	Átlag	SD	Darabszám	Átlag	SD

Életkor	57873	51,637	18,139	38504	51,768	18,298	19369	51,378	17,816
Szigorúsági index	57873	14.77	21,052	38504	0	0	19369	44.12	5,391

Megjegyzés: A táblázat a 2019-es és 2020-as Eurobarométer-felmérések adatai összegzi leíró statisztika formájában. A 2019-es adatok a Covid-19 előtti utolsó teljes évet (ősz és tavaszi felmérés), míg a 2020-as adatok a pandémia hatásainak kezdeti szakaszát (ősz felmérés) tükrözik. További részletek a változók meghatározásáról és az adatforrásokról a melléklet fejezeteknél található meg az A1-es táblázatban.

Forrás: Saját szerkesztés

A 2. táblázat a változók szerinti csoportosításban mutatja be az Eurobarométer felmérésekben résztvevő válaszadók eloszlását a teljes időhorizontra (2018 és 2021 között) nézve. Az EKB iránti bizalom tekintetében 50,12% válaszolta azt, hogy bízik, 37,63%, hogy nem bízik és 12,25%-a volt bizonytalan, vagyis válaszolta azt, hogy nem tud választ adni. A résztvevők nemi megoszlása kapcsán azt láthatjuk, hogy a válaszadók 54,05%-a nő, 45,92%-a férfi. A házassági státuszra vonatkozóan a válaszadók többsége, 52,53% nem házas, míg 47,46% házasnak vallotta magát. Az oktatás szerinti bontásban a válaszadók többsége, 39,24%-a 16 és 19 év között fejezte be tanulmányait, míg 36,79%-uk 20 év felett. Az életkor szerint a válaszadók legnagyobb csoportja, 34,92% 60 év feletti, a többi korosztály körülbelül egyenletesen oszlik el. Politikai orientáció alapján a legnagyobb csoportot a közép irányzat képviseli 37,52%-kal, míg a szélsőjobb oldaliak a legkisebb arányt mutatják 5,44%-kal. Az élettel való elégedettséget illetően a válaszadók nagy része, 60,24% elégedett, míg csak egy kis hányad, 2,89% nem elégedett. A válaszadók közül 74,6% nem nyugdíjas, míg a nyugdíjasok aránya 25,4%.

2. táblázat: A változók leíró statisztikája az euró-zóna országaira és a teljes időszakra nézve

EKB iránti bizalom	Válaszok	N	(%)	Bizottság iránti bizalom	Válaszok	N	(%)
	Inkább bízik	58376	50,12		Inkább bízik	59198	50,83
	Inkább nem bízik	43820	37,63		Inkább nem bízik	42514	36,5

	Nem tudja	14269	12,25		Nem tudja	14753	12,67
	Összesen	116465	100		Összesen	116465	100
Nem	Válaszok	N	(%)	Házasság	Válaszok	N	(%)
	Férfi	53485	45,92		Házasság	55277	47,46
	Nő	62945	54,05		Nem házasság	61178	52,53
	Nem válaszolt	35	0,03		Egyéb	10	0,01
	Összesen	116465	100		Összesen	116465	100
Foglalkoztatottság	Válaszok	N	(%)	Oktatás	Válaszok	N	(%)
	Dolgozik	43919	37,71		15 éves korában	15500	13,31
	Vállalkozó	8402	7,21		16 és 19 év közötti	45697	39,24
	Nem dolgozik	48374	41,54		20 év felett	42851	36,79
	Egyéb	15770	13,54		Egyéb	12417	10,66
	Összesen	116465	100		Összesen	116465	100
Életkor	Válaszok	N	(%)	Politikai orientáció	Válaszok	N	(%)
	>23	9180	7,88		Szélsőbaloldali	8911	7,65
	24 - 35	17294	14,85		Baloldali	22693	19,48
	35 - 45	17809	15,29		Közép	43698	37,52
	45 - 59	29038	24,93		Jobboldali	17999	15,45
	60<	40669	34,92		Szélsőjobboldali	6334	5,44
	Nem válaszolt	2475	2,13		Egyéb	16830	14,45
	Összesen	116465	100		Összesen	116465	100
Elégedettség az élettel	Válaszok	N	(%)	Nyugdíjas	Válaszok	N	(%)
	Nagyon elégedett	25921	22,26		Nem nyugdíjas	86886	74,6
	Elégedett	70159	60,24		Nyugdíjas	29579	25,4
	Nem nagyon elégedett	16842	14,46		Összesen	116465	100
	Egyáltalán nem elégedett	3363	2,89				
	Nem tudja	180	0,15				
	Összesen	116465	100				

Forrás: Saját szerkesztés

A 3. táblázat az Eurobarométer felmérések résztvevőinek válaszait összesíti a Covid-válság előtti és utáni időszakban, az EKB-ba vetett bizalom tükrében különféle demográfiai csoportok szerint. A táblázat elemzése alapján megfigyelhető, hogy a Covid-19 világjárvány kezdetét követően számos demográfiai csoportok tekintetében általánosan csökkenést tapasztalhatunk az EKB iránti bizalomban. A férfiak körében a bizalom csökkenése volt észlelhető a Covid-válság után, miközben a nők bizalma kevésbé

csökkent. Az életkor szerinti bontásban a 24-35 és 35-45 éves korcsoportokban azok aránya, akik nem bíznak az EKB-ban emelkedett a válság kezdetét követően. A foglalkoztatottsági státusz szerint a munkanélküliek bizalma csökkent jelentősen a válság kezdetét követően, amiben vélhetően szerepet játszanak a válság gazdasági hatásai. A politikai orientáció szerint a szélsőbal és a szélsőjobb irányultságú válaszadók körében a legnagyobb mértékű a bizalom csökkenése.

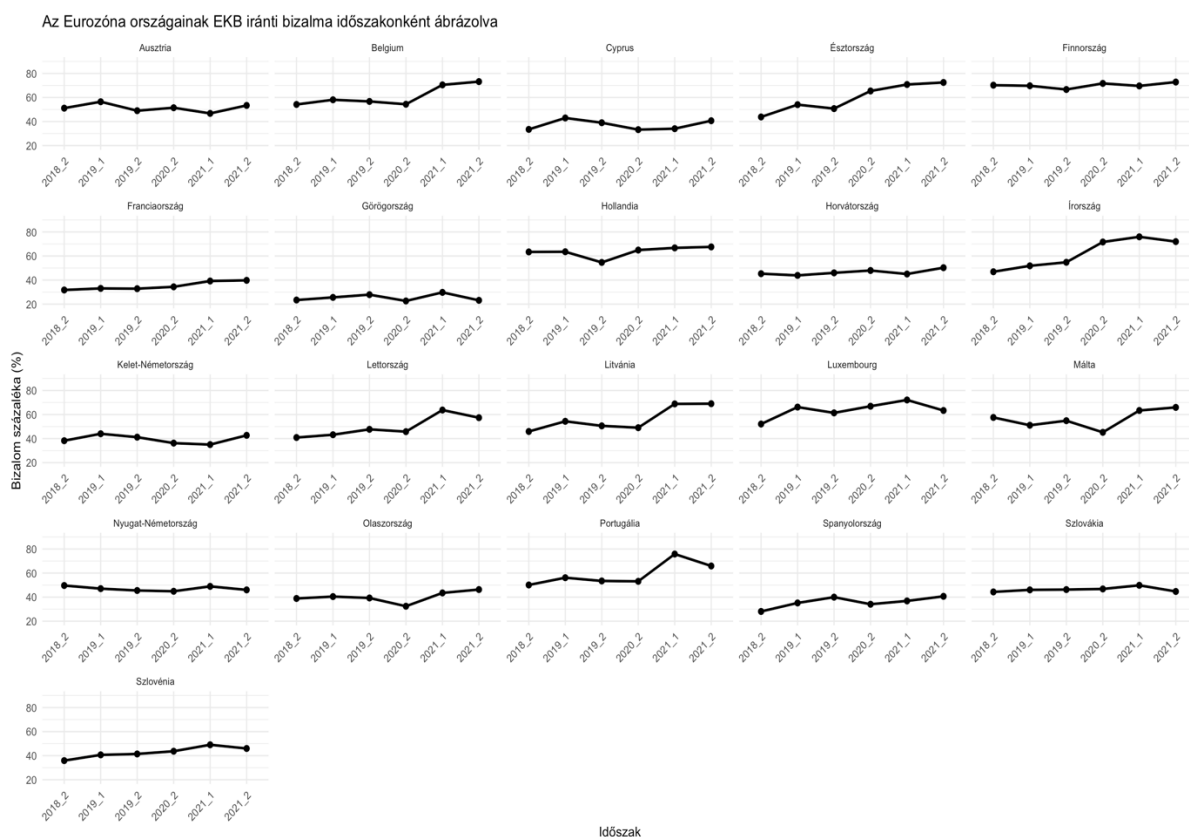
3. táblázat: Összefoglaló statisztika az EKB-ba vetett bizalomról az eurózóna országaira nézve

Változók		COVID előtt				COVID után				Teljes			
		Fő	Bízik	Nem bízik	Nem tudom	Fő	Bízik	Nem bízik	Nem tudom	Fő	Bízik	Nem bízik	Nem tudom
Nem	Nők	21046	45,54	36,99	17,47	10484	47,56	37,97	14,47	31530	46,77	36,43	16,80
	Férfiak	17458	49,74	38,66	11,6	8885	50,11	40,78	9,12	26343	49,98	39,25	10,77
	>23	3184	53,05	28,64	18,31	1547	51,71	29,8	18,49	4731	54,62	27,06	18,33
	24-35	5528	48,68	38,35	12,91	2796	50,21	40,2	9,59	8324	52,67	35,28	12,05
Életkor	35-45	5610	47,97	39,77	12,26	2865	49,18	41,95	8,87	8475	49,91	38,61	11,48
	45-59	9285	47,81	40,23	11,97	4908	46,96	43,32	9,72	14193	48,26	40,17	11,58
Házasság	60<	14897	46,75	35,07	18,18	7254	48,53	37,1	14,37	22150	49,63	33,99	16,39
	Házas	20103	48,37	38,93	12,7	10039	50,51	39,24	10,25	30142	51,49	36,26	12,25
	Nem házas	18401	46,4	36,43	17,17	9330	46,81	39,28	13,91	27731	48,75	35,30	15,95
	>15	5870	35,83	44,22	19,95	2562	33,53	45,16	21,31	8432	35,13	44,51	20,36
Oktatás	16-19	16226	44,35	40,05	15,59	7776	44,37	43,04	12,59	24002	44,36	41,02	14,62
	20<	13018	56,64	31,91	11,45	7038	58,04	34,63	7,33	20056	57,13	32,86	10,01
Foglalkoztatott	Dolgozik	16260	50,06	37,87	12,07	8533	51,32	39,36	9,32	24793	7,27	6,24	1,84
	Munkanélküli	22244	45,04	37,05	17,91	10836	46,43	38,4	15,17	33080	78,93	61,31	23,21
Nyugdíjas	Nyugdíjas	12501	45,09	36,82	18,09	5692	47,8	37,51	14,69	18193	46,61	36,22	17,17
	Nem nyugdíjas	26003	48,6	38,21	13,19	13677	49,11	39,99	10,9	39680	48,97	38,40	12,63
	Szélsőbal	3234	46,57	41,84	11,6	1382	45,51	43,7	10,78	4616	49,39	39,30	11,31
Politikai orientáció	Bal	7270	53,03	35,46	11,51	4003	52,66	37,05	10,29	11273	56,75	32,07	11,19
	Közép	13518	51,01	35,43	13,56	8236	48,28	39,97	11,75	21754	51,53	35,37	13,10
	Jobb	5200	54,5	35,15	10,35	3238	55,78	37,71	6,52	8438	55,08	35,73	9,18
Európai Bizottság	Szélsőjobb	2167	48,87	38,9	12,23	1032	49,22	40,6	10,17	3199	48,83	40,51	10,66
	Bizalom	38504	50,9	34,1	15,0	19369	48,8	39,1	12,1	57873	50,2	35,8	14,0
	Bizalom	38504	48,0	36,9	15,1	19369	48,7	36,3	12,0	57873	48,2	37,7	14,1

Forrás: Saját szerkesztés

Az 1. ábrán az egyes eurozóna országokban az EKB iránti bizalom változásait látjuk, az adatok a 2019 előtti időszaktól a 2020-as Covid-19 vilájárvány utáni időszakon keresztül a pandémia közepéig terjednek. A bizalom alakulása az egyes országoknál jelentős eltérést mutat: Ciprus, Málta és Olaszország esetében a bizalom észrevehető csökkenése figyelhető meg közvetlenül a járvány után, míg Franciaország, Németország (Kelet- és Nyugat-Németország) és Szlovákia esetében a bizalom stabil maradt, vagy enyhe növekedést mutatott. A vonaldiagramok általános képe azt sugallja, hogy számos országban csökkent a bizalom a járvány első hullámát követően, ami alátámaszthatja azt a feltevést, hogy a válság számos ország tekintetében negatívan érintette az EKB iránti bizalmat. Az országok közötti változatosság arra utal, hogy a válság hatása heterogén volt az eurozónán belül.

1. ábra: Az euróóóna országainak EKB iránti bizalom alakulása a teljes időszakra nézve

Megjegyzés: Az ábra azt mutatja, hogy a megkérdezettek hány százaléka válaszolta azt, hogy inkább bízik, és nem azt, hogy inkább nem bízik vagy nem tudja az EKB-ban.

Forrás: Saját szerkesztés

3.2. AZ OXFORD COVID-19 GOVERNMENT RESPONSE TRACKER ADATBÁZISÁBÓL FELHASZNÁLT ADATOK

Az Oxford COVID-19 Government Response Tracker (OxCGRT) rendszerezett és összehasonlítható adatbázist biztosít, amely átfogó és összehasonlítható képet nyújt a különböző országok által a Covid-19 világjárványra adott kormányzati válaszreakciókról. Az adatbázis 185 országban gyűjtött adatokat, amely tartalmazza az iskolák és munkahelyek bezárását, a nyilvános összejövetelek korlátozását, az egészségügyi politikákat, a gazdaság támogató intézkedéseket, valamint információkat a vakcinázási prioritásokról és követelményekről. Összesen 25 különböző intézkedés-indikátor segítségével kategorizálják a kormányzati válaszokat, amelyeket indexekbe szervezve is létrehozta a könnyebb összehasonlítás érdekében. Az adatbázis célja, hogy segítse a kutatókat, döntéshozókat és a nyilvánosságot a Covid-19-re adott válaszok megértésében és értékelésében, elősegítve ezzel a jövőbeli járványokra és a válságkezelésre való felkészülést. Az adatok hozzáférhetők és nyilvánosan megtekinthetők, elősegítve a transzparenciát és a kutatásokat a világjárvány kezelésének hatékonysága érdekében.

A szigorúsági index (stringency index) egy kulcsfontosságú mutató, amelyet az Oxford COVID-19 Government Response Tracker (OxCGRT) használ a kormányzati intézkedések szigorúságának mérésére a Covid-19 világjárvány alatt. Ez az index számszerűsített képet ad arról, milyen szigorúan reagálnak a különböző országok a járványra. A szigorúsági index számos kormányzati válaszingintézkedést vesz figyelembe, mint például az iskolák és munkahelyek bezárását, a nyilvános összejövetelek korlátozását, a közlekedési korlátozásokat, a kijárási tilalmakat és az utazási korlátozásokat. Az index 0-tól 100-ig terjedő skálán méri a válaszingintézkedések szigorúságát, ahol a magasabb értékek szigorúbb válaszokat jelentenek. A számításhoz az OxCGRT csapata különböző válaszingintézkedésekhez rendel adatokat, amelyeket aztán átlagolnak, hogy megkapják az országok vagy régiók napi szigorúsági indexét. Az index segítségével a kutatók, döntéshozók és a polgárok is nyomon követhetik, hogy milyen mértékben változnak az egyes országok intézkedései a világjárvány fokozódásával, és összehasonlíthatja azok hatékonyságát.

Fontos megjegyezni, hogy a szigorúsági index nem méri az intézkedések minőségét, végrehajtásának hatékonyságát vagy azok gazdasági és társadalmi következményeit. Csupán azt az információt nyújtja, hogy mennyire szigorúan próbálnak az országok lépéseket tenni a járvány terjedésének megakadályozása érdekében. Az index

értékelésekor tehát fontos figyelembe venni az országok különböző társadalmi, gazdasági és politikai kontextusát is.

3.3. MAKROGAZDASÁGI ADATOK:

Makrogazdasági adatok elemzéséhez az Eurostat adatbázisához fordulunk, amely megbízható forrása az országszintű gazdasági mutatóknak. Ezek a mutatók lehetővé teszik, hogy alaposabban megértsük az egyes országok gazdasági helyzetét. Az adatok között szerepel az éves fogyasztói árindexen alapuló inflációs ráta és a munkanélküliségi ráta. Az Eurostat által követett módszertan magába foglalja az adatgyűjtést a tagállamok nemzeti statisztikai hivatalából, biztosítva az adatok összehasonlíthatóságát és megbízhatóságát a különböző országok között.

4. AZ EMPIRIKUS MODELL

A tanulmány során a következő probit modellt becsültük, amit Ehrmann és szerzőtársai (2013) is alkalmaztak az elemzésük során j országban élő i egyénre t időpontra vonatkozóan:

$$trust_{it}^j = \alpha x_{it}^j + \beta z_{it}^j + \gamma crisis_t + \delta D^j + \varepsilon_{it}^j$$

A $trust$ az EKB iránti bizalmat jelző bináris változó. Az x_{it}^j jelzi az egyén-specifikus változókat (pl.: nem, kor, házasságban él-e, nyugdíjas-e és a politikai irányultság vektora. A z_{it}^j az országszintű változók, mint az infláció és a munkanélküliségi ráta. A $crisis_t$ pedig a Covid-válság dummy, valamint a szigorúsági index változója. A D^j az ország-specifikus dummy változók vektora, amely minden eurozóna országra egy dummyt jelent, kivéve a referencia országunkat.

A kutatásunk során felmerült a szelekciós torzítás kezelésének szükségessége, ami a Heckman-korrekciós eljárás alkalmazását igényelte. Ehrmann és szerzőtársai (2013) kutatása alapján állítottuk össze a modellt. Az eljárás alkalmazásának két fő oka van. Először is, az Eurobarométer eredményeiből kitűnt, hogy az EKB iránti bizalomról nem nyilatkozó válaszadók száma szignifikáns, vagyis a "nem tudom" kategória jelentős részét képezi a teljes mintának. Ez a jelenség torzíthatja az elemzés eredményeit, ha a válaszadás elmaradása nem véletlenszerű. Másodszor, a válság időszakában változik azoknak a személyeknek a száma, akik hajlandók állást foglalni az EKB iránti bizalmukról, ami csökkenti a "nem tudom" válaszok arányát. A Covid-válság előtti és utáni időszak között az átlagos "nem tudom" válaszok változása 2.62 százalékpontos csökkenést mutatott, vagyis átlagosan minden országban ennyivel csökkent a „nem tudom” válaszok aránya - például Észtországban 31 százalék, Finnországban 12 százalék csökkenést tapasztalhattunk. A sztenderd probit modellünk becsléseit ez a megváltozott hajlandóság torzíthatja, mivel a válsághelyzetben a válaszadók hajlamosabbak véleményt formálni. Ennek a változó válaszadási hajlandóságnak köszönhetően a felmérésben szereplő válaszadók csoportja nem feltétlenül reprezentatív a teljes populációra nézve.

A Heckman-korrekciós eljárás célja ezen torzítások korrigálása, ami egy kétlépcsős módszer segítségével történik. Az első lépésben egy probit modellt

alkalmazunk a mintába való bekerülés valószínűségének becslésére (ebben az esetben a válaszadók döntése, hogy véleményt nyilvánítanak-e az EKB-ról). Ebben a lépésben a véleményt nyilvánítók és nem nyilvánítók közötti kapcsolatot vizsgáljuk. A második lépésben pedig a probit modellt használjuk az EKB-ról alkotott vélemények modellezésére, figyelembe véve a felmérésben részt vevő válaszok válaszadási valószínűség első szakaszból való becsléseit.

Szelekciós stratégiánk keretében Ehrmann és szerzőtársaihoz (2013) hasonlóan egy instrumentális változót használunk az Európai Parlament iránti véleménynyilvánítás hajlandóságának felmérésére, amely ebben a kontextusban, mint proxy funkcionál. Ezt arra alapozzuk, hogy a két intézmény iránti bizalom közötti kapcsolat indirekt, így az Európai Parlamentről való véleménynyilvánítás jó előrejelzője lehet annak, hogy a válaszadó véleményt nyilvánít-e az EKB-ról. Azt feltételezzük, hogy aki hajlandó véleményt formálni az Európai Parlamenttel kapcsolatban, az valószínűleg véleményt fog nyilvánítani az EKB-ról is, és ezt a kapcsolatot használjuk fel az első szakasz becsléséhez.

5. EREDMÉNYEK

Az elemzésünk kimutatja, hogy a Covid-19 világjárvány általánosan negatívan befolyásolta az Európai Központi Bank (EKB) iránti bizalmat (4.táblázat, az 1-4.specifikációk), ami összhangban van a szakirodalomban megfogalmazottakkal, amely szerint válságok idején gyakran csökken az intézményekbe vetett bizalom (Ehrmann et al. 2013, Walti, 2012; Gros és Roth, 2010). A Covid-válság időszaka, demográfiai és makrogazdasági tényezőkre kontrollálva, csökkent az „inkább bízok” válasz valószínűségét (4.táblázat, az 1-4.specifikációk 0.04-0.06 koefficiensek). A 4. táblázatban látható első négy specifikáció (1-4) közötti különbségek főként abból adódnak, hogy milyen változókat tartalmaznak kontrollként. Az egyre későbbi specifikációk több demográfiai és gazdasági változót vonnak be, mint például a nem, életkor, házassági státusz, oktatási szint, foglalkoztatottsági szint és nyugdíjas státuszt.

Továbbá az első négy specifikáció még nem tartalmazza az általános intézményi bizalom változóját, mint kontrollt. Ez a hiányosság korlátozza a kutatás azon képességét, hogy azt vizsgálja, vajon az EKB-ba vetett bizalom csökkenése egy szélesebb intézmények iránti bizalomcsökkenés része, vagy inkább EKB-specifikus okokra vezethető vissza.

Az 5. és 6. specifikációk már tartalmaznak egy proxyt az általános intézményi bizalomra – ez az Európai Bizottság iránti bizalom. Ezekben a specifikációkban már nem látunk statisztikailag szignifikáns, negatív előjelű Covid dummyt. Ez azt sugallja, hogy a válság okozta bizalmi csökkenés nem EKB-specifikus, hanem az Európai Unió intézményei iránti általános bizalom változásának a része.

Emögött állhat, hogy a Covid-19 világjárvány által okozott válság elsősorban egy egészségügyi válság volt, noha jelentős gazdasági következményei lettek. Tehát eltér például a 2008-as gazdasági világválságtól, amelyeknek kiindulópontja közvetlenül a gazdasági és pénzügyi rendszerben volt fellelhető.

Elképzelhető, hogy a közvélemény nem látta át teljes mértékben, hogy a Covid-19 válság alatt milyen (további) súlyos problémák alakulhattak volna ki a gazdasági és pénzügyi rendszerben, ha az EKB és más intézmények nem lépnek közbe. A válság természetéből adódóan elképzelhető tehát, hogy az emberek elsősorban egészségügyi intézkedésekről alkottak véleményt, mintsem a pénzügyi (esetleg gazdasági) stabilitásra

irányuló lépésekről, és ez az egyes európai intézmények iránti bizalom alakulására is hatott.

Az Európai Bizottságba iránti bizalom koefficiense pozitív és szignifikáns mindhárom modellben, ahol szerepel. Ez azt jelenti, hogy a Bizottság iránti bizalom erős pozitív prediktora az EKB iránti bizalomnak. Az Európai Unió egyes intézményeibe vetett bizalom közötti összefüggés logikus.

A politikai orientáció hatása az EKB iránti bizalomra változatos képet mutat. A mérsékelt és a baloldali beállítottságú válaszadók hajlamosak nagyobb mértékben bízni az EKB-ban, míg a szélsőséges nézeteket vallók, legyen szó akár a szélsőbaloldaltól vagy a szélsőjobbaltól, inkább bizalmatlanok az intézménnyel szemben.

4. táblázat: Az Európai Központi Bankba vetett bizalom determinánsai (az eurózóna országainak figyelembevételével a teljes időszakunkra)

	Covid dummy					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Covid	-0.055***	-0.049***	-0.036***	-0.049***	0.003	0.008*
Nem: Nők		0.056***	0.054***	0.052***	0.001	-0.000
Kor		0.002***	0.002***	0.002***	0.001***	0.001***
Házass		0.010*	0.013**	-0.010*	0.009**	0.004
Oktatás		0.039***	0.039***	0.042***	0.014***	0.011***
Foglalkoztatottság		0.030***	0.029***	0.031***	0.008*	0.007
Nyugdíjas		0.040***	0.042***	0.040***	0.001	0.002
HICP infláció (éves)			-0.005	-0.010	0.011**	0.011**
Munkanélküliségi ráta (éves)			-0.000	0.000	0.001	0.001*
Politikai irányultság:						

Szélsőbaloldali	-0.087***			-0.089***	-0.047***	
Baloldali	0.014*			0.014**	-0.010**	
Jobboldali	-0.009			-0.008	0.004	
Szélsőjobbaldali	-0.049***			-0.043***	-0.007	
Bizalom az Európai Bizottságban					0.642***	0.660***
Ország dummy?	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen
Megfigyelések száma	115755	88938	102485	85571	83221	96922
Cenzúrázott megfigyelések	13740	8440	12097	8130	8130	11811
Pseudo - R- négyzet	0.079	0.091	0.122	0.118	0.477	0.502

Megjegyzés: Az 1-6. specifikációkban a Covid-19 hatását egy dummy változóval modellezzük. A szignifikanciaszintek a következőképpen vannak jelölve: *** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$. Minden modell robusztus sztenderd hibákat használ a heteroszkedaszticitás kezelésére.

Forrás: Saját szerkesztés

A Covid dummy helyett a 7. és 8. specifikációkban a szigorúsági index szerepel. A szigorúsági index koefficiens statisztikailag szignifikáns és pozitív. Ez azt sugallja, hogy azokban az országokban, ahol szigorúbb intézkedéseket vezettek be a Covid-19 elleni küzdelemben, az emberek bizalma az EKB iránt megnőhetett. Emögött többféle ok is meghúzódhat. Egyrészt elképzelhető, hogy az emberek jobban bíznak az intézményekben, ha azt látják, hogy aktívan tesznek lépéseket a válság kezelése érdekében és a megfelelő intézkedéseket hozzák. Másrészt, a szigorúbb intézkedések tükrözhetik a rosszabb egészségügyi helyzetet is (magasabb fertőzöttségi szint stb.), ami pedig okozhat egy intézmények felé fordulást, segítségvárást.

A 8. specifikáció az általános intézményi bizalommal (Bizottságba vetett bizalommal) bővíti a 7. specifikációt. A 8. és 6. specifikáció eredményei azt sugallják, hogy az Európai Unió intézményei közötti bizalom összefügg, és az Európai Bizottság iránti bizalom együttmozog az EKB-ba vetett bizalommal is. A 8. specifikáció azt mutatja, hogy a Covid-19 válság alatt hozott országspecifikus intézkedések erősítették az EKB-ba vetett bizalmat az európai bizalomra való kontrollálás után is.

5. táblázat: Az Európai Központi Bankba vetett bizalom determinánsai (az eurózóna országainak figyelembevételével a teljes időszakunkra)

	Szigorúsági index	
	(7)	(8)
Szigorúsági index	0.028***	0.039***
Nem: Nők	0.058***	0.004
Kor	0.002***	0.001***
Házass	0.009	0.008**
Oktatás	0.034***	0.011***
Foglalkoztatottság	0.030***	0.008*
Nyugdíjas	0.044***	0.003
HICP infláció (éves)	-0.040***	-0.002
Munkanélküliségi ráta (éves)	-0.000	0.001*
Politikai irányultság:		
Szélsőbaloldali	-0.089***	-0.048***
Baloldali	0.012*	-0.010**
Jobboldali	-0.014*	0.001
Szélsőjobbaldali	-0.044***	-0.008
Bizalom az Európai Bizottságban		0.641***
Ország dummy?	Igen	Igen
Megfigyelések száma	85571	83221
Cenzúrázott megfigyelések	8130	8130
Pseudo - R-négyzet	0.118	0.477

Megjegyzés: A 7. specifikációban Covid-19 hatását a pandémia alatti kormányzati intézkedések szigorúságát közvetlenül a szigorúsági index segítségével vizsgáljuk, amely 0 és 1 közötti skálán mozog. A szignifikanciaszintek a következőképpen vannak jelölve: *** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$. Minden modell robosztus sztenderd hibákat használ a heteroszkedaszticitás kezelésére.

Forrás: Saját szerkesztés

A 4. és 5. táblázat alapján azt láthatjuk, hogy az oktatás szintje szignifikánsan pozitív a modellek során, ami azt sugallja, hogy a magasabb iskolai végzettség magasabb bizalmi szinttel jár együtt. Emellett az eredményekből az is kitűnik, hogy az életkor előrehaladtával a bizalmi szint is növekszik valamelyest. Valamint a foglalkoztatottság, vagyis a nem munkanélküliek csoportja szintén pozitív kapcsolatban áll a bizalommal.

6. KÖVETKEZTETÉSEK

A tanulmányunkban azt vizsgáljuk, hogy miként befolyásolta a Covid-válság az Európai Központi Bankba (EKB) vetett bizalmat az eurózóna országaiban. Az általunk használt módszertan, amely Ehrmann és szerzőtársai (2013) cikkén alapszik, lehetővé tette, hogy komplex képet kapjunk arról, hogy hogyan változott a bizalom a válság során.

A tanulmányunk során arra a következtetésre jutottunk, hogy az EKB iránti bizalom csökkent a Covid-válság hatására, főként a kezdeti szakaszában, ami összhangban van a szakirodalommal, miszerint általánosságban véve a bizalom szintje csökken a válságos időszakokban. Azonban a válság különböző mértékben érintette az egyes tagállamokat, és ennek megfelelően az eurózóna országai nem egységesen reagáltak a Covid-válság okozta gazdasági és társadalmi kihívásokra. Azt láthatjuk, hogy néhány ország tekintetében a bizalom jelentősen csökkent, míg más országokban ez a változás kevésbé volt szembetűnő, sőt egyes országokban gyors helyreállást figyelhettünk meg. A bizalmi folyamatok közötti különbségek okai lehetnek az adott országok gazdasági sajátosságai, az egészségügyi válság kezelésében alkalmazott stratégiák, a politikai vezetés minősége és döntései, valamint egyéb társadalmi és gazdasági tényezők.

Ezenfelül az elemzésünk kimutatta, hogy az Európai Bizottságba vetett bizalom együttmozog az EKB-ba vetett bizalommal. Ez azt jelenti, ha az emberek bíznak az Európai Bizottságban, akkor nagyobb valószínűséggel fognak bízni az EKB-ban is. Ez a kapcsolat azt sugallja, hogy az egyes európai intézmények iránti bizalom nem független egymástól, hanem szorosan összefüggenek. Az intézkedések meghozatalakor, különösen a válságok alatt érdemes lehet ezt is figyelembe venni, illetve ezt a szempontot is tükröző intézmények közötti koordinációt megvalósítani. Vélhetően nem csak az egyes európai szupernacionális intézményekkel szembeni bizalom függ össze, hanem az egyes kormányzatok intézkedéseinek is lehet kormányzatokon túlmutató bizalmi hatása. Elemzésünk azt mutatja, hogy a válság ideje alatt hozott szigorú kormányzati intézkedések összességében pozitívan befolyásolhatták az EKB-ba vetett bizalmat, amit a szigorúsági index hatása jelzett.

Érdekesség, hogy a politikai orientáció szintén meghatározó tényezőnek bizonyult az EKB iránti bizalomban. A politikai orientáció skála mindkét szélén lévők kevésbé bíznak az EKB-ban.

Ezek az eredmények rávilágítanak arra, hogy az EKB iránti bizalom összetett jelenség, amely nem csak a központi bank közvetlen tevékenységétől függ, hanem az általános gazdasági környezettől, politikai viszonyoktól és az intézmények által hozott válságkezelési stratégiáktól is.

Előretekintve hasznos lehet mélyebben elemezni a bizalom intézmények közötti tovagyrúzó hatását, például a válságban alkalmazott döntéseket kiindulópontnak tekintve. Továbbá érdekes lehet a szélsőséges politikai orientációjú csoportok intézményekkel szembeni bizalmi folyamatait részletesebben feltérképezni, különösen válságos időszakokban. Eredményeink segíthetnek az EKB és más központi bankoknak jobban megérteni és kezelni a bizalomhiányból fakadó problémákat, továbbá elősegítik a válságkezelési intézkedések hatékonyabb megtervezését és végrehajtását.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

- Banducci, S. A., Karp, J. A., and Loedel, P. H. (2009), Economic Interests and Public Support for the Euro, *Journal of European Public Policy* 16, 564-581
- Blinder, A. S., Ehrmann, M., Fratzscher, M., De Haan, J., & Jansen, D. J. (2008). Central bank communication and monetary policy: A survey of theory and evidence. *Journal of economic literature*, 46(4), 910-945.
- Brouwer, N., & de Haan, J. (2022). Trust in the ECB: Drivers and consequences. *European Journal of Political Economy*, 74, 102262.
- Bursian, D., & Fürth, S. (2015). Trust me! I am a European central banker. *Journal of Money, Credit and Banking*, 47(8), 1503-1530.
- Ehrmann, M., & Fratzscher, M. (2011). Politics and monetary policy. *Review of Economics and Statistics*, 93(3), 941-960.
- Ehrmann, M., Soudan, M., & Stracca, L. (2013). Explaining European Union citizens' trust in the European Central Bank in normal and crisis times. *The Scandinavian Journal of Economics*, 115(3), 781-807.
- Farrell, L., Fry, J. M., & Fry, T. R. (2021). Who trusts the bank of England and high street banks in Britain?. *Applied Economics*, 53(16), 1886-1898.
- Farvaque, E., Hayat, M. A., & Mihailov, A. (2017). Who supports the ECB? Evidence from Eurobarometer survey data. *The World Economy*, 40(4), 654-677.
- Gabel, M. (1998). Public support for European integration: An empirical test of five theories. *The journal of politics*, 60(2), 333-354.
- Gros, D., & Roth, F. (2010). The financial crisis and citizen trust in the European Central Bank. *CEPs working document*, (334).
- Hale, T., Angrist, N., Kira, B., Petherick, A., Phillips, T., & Webster, S. (2020). Variation in government responses to COVID-19.
- Hayo, B. (1999). Knowledge and attitude towards European monetary union. *Journal of Policy Modeling*, 21(5), 641-651
- Jonung, L. (2004). The political economy of monetary unification: the Swedish euro referendum of 2003. *Cato J.*, 24, 123.
- Kaltenthaler, K. C., & Anderson, C. J. (2001). Europeans and their money: Explaining public support for the common European currency. *European Journal of Political Research*, 40(2), 139-170.

- Kaltenthaler, K., Anderson, C. J., & Miller, W. J. (2010). Accountability and independent central banks: Europeans and distrust of the European Central Bank. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 48(5), 1261-1281.
- Knack, S. (2001). Trust, associational life, and economic performance.
- Mellina, S., & Schmidt, T. (2018). The role of central bank knowledge and trust for the public's inflation expectations.
- Mishler, W., & Rose, R. (2001). What are the origins of political trust? Testing institutional and cultural theories in post-communist societies. *Comparative political studies*, 34(1), 30-62
- Nelsen, B. F., & Guth, J. L. (2000). Exploring the gender gap: Women, men and public attitudes toward European integration. *European Union Politics*, 1(3), 267-291
- Van der Crujisen, C., Jansen, D. J., & De Haan, J. (2010). How much does the public know about the ECB's monetary policy? Evidence from a survey of Dutch households.
- Waller, C. J. (1991). Bashing and coercion in monetary policy. *Economic Inquiry*, 29(1), 1-13.
- Wälti, S. (2012). Trust no more? The impact of the crisis on citizens' trust in central banks. *Journal of International Money and Finance*, 31(3), 593-605.

MELLÉKLETEK

I. Táblázatok: A1 - A változók kódolása

Változók	Forrás	Kódolás
Országok	Eurobarométer felmérés	Ország dummyt használtunk, a referenciaország: Németország
Bizalom az EKB-ban	Eurobarométer felmérés	1, ha a válasz "inkább bízom", 0 ha "inkább nem bízom", hiányzó érték a "nem tudom" válasz esetén
Nem: Nők	Eurobarométer felmérés	1 ha nő, egyébként 0
Életkor	Eurobarométer felmérés	Életkor években
Házass	Eurobarométer felmérés	1 ha házass, egyébként 0
Oktatás	Eurobarométer felmérés	1, ha a tanulmányait 16 éves kora előtt fejezte be, 2 ha 16 és 19 éves kora között és 3 ha 19 éves kora után fejezte be
Foglalkoztatottság	Eurobarométer felmérés	1 ha foglalkoztatásban áll, egyébként 0
Nyugdíjas	Eurobarométer felmérés	1 ha nyugdíjas, egyébként 0
HICP infláció (éves)	Eurostat	A harmonizált fogyasztói árindex (HICP) éves inflációs ráta. Dummyként beállítva: 1 ha az adott évben és országban az éves infláció 2,5% felett van (az EKB inflációs célja), egyébként 0
Munkanélküliségi ráta (éves)	Eurostat	Az éves munkanélküliségi ráta az adott évre és országra

Szigorúsági index	Oxford Covid-19 Government Response Tracker (OxCGRT)	Az adott időszakot megelőző 6 hónapos átlag szigorúsági indexet vettük mindegyik ország tekintetében
Általános elégedettség az élettel	Eurobarométer felmérés	1: nagyon elégedett 2: meglehetősen elégedett, 3: nem nagyon elégedett, 4: egyáltalán nem elégedett
Politikai irányultság:	Eurobarométer felmérés	1: szélsőbaloldali, 2: baloldali, 3: jobboldali, 4: közép, 5: szélsőjobboldali beállítottságúnak vallotta magát. Dummyként beállítva, a referencia: közép (3-as kód)
Bizalom az Európai Bizottságban	Eurobarométer felmérés	1, ha a válasz "inkább bízom", 0 ha "inkább nem bízom", hiányzó érték a "nem tudom" válasz esetén

1. MELLÉKLET: HELYZETJELENTÉS A VÉGEKRŐL

Már be van állítva az oldalszámozás, ez az oldal már római számokkal számozott. (A Mellékletek oldal a I., csak ott nem jelenik meg az oldalszám.)